

Apel

wojna w Ukrainie wpływa na prawa i zdrowie seksualne i reprodukcyjne (SRHR) kobiet i dziewcząt oraz marginalizowanych grup społecznych

W imieniu krajowych i międzynarodowych organizacji zajmujących się prawami kobiet, prawami człowieka oraz zdrowiem i prawami seksualnymi i reprodukcyjnymi na Węgrzech, w Mołdawii, Polsce, Rumunii, Słowacji i w Ukrainie, wzywamy decydentów w Europie i społeczność międzynarodową do podjęcia szybkiego, skutecznego i skoordynowanego działania na rzecz ochrony praw człowieka oraz zaspokojenia potrzeb kobiet i dziewcząt oraz marginalizowanych grup społecznych dotkniętych konfliktem w Ukrainie w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

Inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę ma druzgocące konsekwencje dla ludzi w Ukrainie. Potępiamy okrucieństwa, łamanie praw człowieka i ataki na ludność i infrastrukturę cywilną, których dopuszcza się Federacja Rosyjska i wyrażamy naszą solidarność z narodem Ukrainy.

Atak ten ogromnie wpływa na kobiety, dziewczęta i zmarginalizowane grupy społeczne w Ukrainie i zagraża ich zdrowiu i prawom seksualnym i reprodukcyjnym (SRHR)¹. Ataki militarne, które krzywdzą cywilów i niszczą infrastrukturę cywilną, w tym szpitale położnicze i inne placówki opieki zdrowotnej spowodowały śmierć i cierpienie kobiet i dzieci w Ukrainie, w tym kobiet w ciąży i noworodków². W nadchodzących miesiącach gwałtownie wzrośnie ryzyko śmiertelności i zachorowalności matek i niemowląt³. System opieki zdrowotnej upada a dostęp do podstawowych usług zdrowotnych, w tym opieki w zakresie zdrowia seksualnego i

reprodukcyjnego jest drastycznie ograniczony w tych częściach Ukrainy, gdzie prowadzone są ataki militarne a w innych częściach kraju jest poważnie zagrożony⁴. Wojna zwiększa ryzyko przemocy ze względu na płeć w Ukrainie, w tym przemocy seksualnej oraz wzmacnia ryzyko wykorzystywania seksualnego i handlu ludźmi⁵.

Obecnie jest ponad 1,8 miliona osób wewnątrznie przesiedlonych (IDP) i ponad 3 miliony uchodźców, z których większość to kobiety i dzieci uciekający ze swoich domów w Ukraini⁶. Podlegają oni zwiększonemu ryzyku przemocy ze względu na płeć, w tym przemocy seksualnej zaś ich zdrowie oraz prawa seksualne i reprodukcyjne są zagrożone.

Na Węgrzech, w Polsce, Rumunii i Słowacji szereg istniejących wcześniej ograniczeń prawnych i politycznych dotyczących SRHR oraz barier finansowych poważnie utrudnia dostęp do pilnej i niezbędnej opieki w zakresie

zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego dla osób uciekających z Ukrainy⁷. Bariery te w szczególności utrudniają dostęp do antykoncepcji awaryjnej i innych metod antykoncepcji, opieki aborcyjnej, w tym aborcji farmakologicznej, opieki przedporodowej, profilaktyki po narażeniu na kontakt z HIV i leczenia infekcji przenoszonych drogą płciową. W rezultacie w wielu placówkach na Węgrzech, w Polsce, Rumunii i Słowacji minimalny wstępny pakiet usług dla zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w sytuacjach kryzysowych (ang. MISP for SRH)⁸ nie jest zagwarantowany. W przypadku niektórych grup uchodźców, w tym kobiet romskich, kobiet afrykańskich i kobiet pochodzenia afrykańskiego,

ryzyko naruszeń zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz łamania praw zwiększa rasizm i inne formy dyskryminacji. Na Węgrzech, w Polsce, Rumunii i Słowacji lokalne organizacje SRHR, organizacje zajmujące się równością płci i prawami kobiet oraz obrońcy praw człowieka udzielają wsparcia kobietom i dziewczętom potrzebującym opieki z zakresu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Wiele z tych organizacji działa w niezwykle trudnych warunkach i ma bardzo ograniczone zasoby finansowe i ludzkie.

Solidne wsparcie finansowe, wola polityczna i wytyczne polityczne są obecnie niezbędne, aby rozwiązać te problemy.

Unię Europejską, rządy państw finansujących pomoc humanitarną i społeczność międzynarodową wzywamy do:

- › Zapewnienia, aby plany pomocy humanitarnej, finansowanie i świadczenie pomocy były zgodne z prawami człowieka i priorytetowo traktowały SRHR wszystkich kobiet i dziewcząt oraz marginalizowanych grup społecznych w Ukrainie oraz w krajach tranzytowych i krajach przyjmujących uchodźców, w tym w państwach członkowskich Unii Europejskiej.
- › Zapewnienia, aby pakiety humanitarne i konwoje na Ukrainę oraz do krajów tranzytowych i przyjmujących uchodźców zawierały odpowiednią liczbę pakietów zdrowia reprodukcyjnego, w tym pełną gamę podstawowych produktów i leków niezbędnych dla zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Zestawy powinny zawierać antykoncepcję awaryjną, środki i leki antykoncepcyjne, produkty do higieny menstruacyjnej, produkty wspomagające laktację oraz preparaty do opieki poporodowej, profilaktykę po narażeniu na kontakt z HIV oraz mifepriston i mizoprostol do aborcji farmakologicznej. Niezwykle ważne jest również zapewnienie odpowiedniego leczenia antyretrowirusowego osobom żyjącym z HIV i leczenia hormonalnego osób trans oraz zapewnienie szerokiego dostępu do klinicznego, psychologicznego i innego wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej.
- › Zapewnienia pilnego wsparcia politycznego, porad i pomocy technicznej rządów Węgier, Polski, Rumunii i Słowacji w celu usunięcia barier prawnych i politycznych, które utrudniają świadczenie podstawowej opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

- › Natychmiastowego ułatwienia transgranicznego dostępu do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, wedle zapotrzebowania w celu obejścia krajowych barier prawnych i poważnych ograniczenia w krajach tranzytowych i przyjmujących. W szczególności wzywamy do podjęcia szybkich i skutecznych działań ułatwiających dostęp do aborcji farmakologicznej na wczesnym etapie ciąży poprzez ułatwienie świadczenia usług transgranicznych i telemedycznych dla potrzebujących grup społecznych.
- › Zapewnienia szybkiego, bezpośredniego wsparcia politycznego i finansowego dla organizacji działających na rzecz równości płci, SRHR i praw kobiet oraz dla obrońców praw człowieka (ang. WHRD), które udzielają wsparcia na pierwszej linii uchodźcom/czyniom w krajach tranzytowych i przyjmujących oraz ludności w Ukrainie, w tym uchodźcom/czyniom wewnętrznym (ang. IDP). Wzywamy do sprawdzenia, czy pomoc finansowa dotarła do lokalnych organizacji udzielających porad prawnych i opieki zdrowotnej kobietom i dziewczętom oraz grupom marginalizowanym. Jednocześnie prosimy o upewnienie się, że pomoc finansowa nie trafi do organizacji i podmiotów, które sprzeciwiają się SRHR i równości płci na Węgrzech, w Mołdawii, Polsce, Rumunii, Słowacji lub w Ukrainie.
- › Zapewnienia, aby zostały wszczęte niezbędne postępowania w sprawie zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości i innych naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego i międzynarodowego prawa karnego, w tym przez prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego i niezależną międzynarodową komisję śledczą powołaną przez Radę Praw Człowieka⁹. Zwracamy się również o to, aby wszystkie dochodzenia objęły intersekcjonalne wymiary tych przestępstw z uwzględnieniem kwestii dotyczących płci.

Wzywamy rządy Węgier, Mołdawii, Polski, Rumunii i Słowacji do:

- › Zapewnienia bez dyskryminacji wszystkim osobom uciekającym z Ukrainy wysokiej jakości opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz odpowiednich udogodnień sanitarnych i higienicznych (ang. WASH). W tym celu należy zapewnić pilną pomoc finansową organizacjom zajmującym się równością płci, SRHR i obrońcom/czyniom praw kobiet, które zapewniają ochronę, wsparcie i porady prawne osobom uciekającym z Ukrainy. Pomoc ta powinna obejmować pokrycie kosztów środków higieny menstruacyjnej, antykoncepcji awaryjnej i innych metod antykoncepcji oraz zapewnienia dostępu do aborcji.
- › Wydania wytycznych wyjaśniających, że opieka zdrowotna w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym dostęp do antykoncepcji awaryjnej, innych metod antykoncepcji, opieki aborcyjnej oraz wszelkie formy opieki zdrowotnej nad matkami, w tym opieka przedporodowa stanowią podstawową opieką zdrowotną,

która powinna być świadczona bezpłatnie, za którą świadczący usługi wszystkim osobom uciekającym z Ukrainy powinni otrzymać pełen zwrot kosztów, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

- › Zapewnienia bezzwłocznego, bez recepty i bezpłatnego dostępu do antykoncepcji awaryjnej wszystkim osobom uciekającym z Ukrainy, w tym poprzez dostosowanie krajowych polityk dotyczących antykoncepcji awaryjnej do najlepszych praktyk międzynarodowych i regionalnych oraz wytycznych UE.
- › Zapewnienia dostępu do legalnej i dostępnej aborcji farmakologicznej na wczesnym etapie ciąży dla wszystkich osób uciekających z Ukrainy, w tym poprzez usunięcie barier w dostępie do aborcji oraz dostosowanie krajowych polityk dotyczących aborcji do wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia.
- › Podjęcia skutecznego działania w celu zapobiegania przemocy ze względu na płeć, w tym przemocy seksualnej oraz handlu ludźmi z zamiarem wykorzystywania seksualnego, zwłaszcza wokół granic i innych głównych punktów tranzytowych. Zwracamy się o zapewnienie swobodnego dostępu do kompleksowej opieki medycznej oraz wsparcia psychologicznego wszystkim osobom uciekającym z Ukrainy, które doświadczyły przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć oraz o wszczęcie skutecznego i zgodnego z prawami człowieka postępowania w sprawach dotyczących wszystkich incydentów i gróźb przemocy ze względu na płeć w ramach właściwych jurysdykcji. Postępowania powinny obejmować także skuteczne ściganie w sprawach gróźb przemocy i mowy nienawiści wobec obrońców/czyni praw człowieka, pracowników i pracownic służby zdrowia zapewniających opiekę w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz uchodźców/czyni.

Podmioty, które podpisały się pod apelem:

Centrum Praw Kobiet, Polska
DziewuCHy Szwajcaria, Polska
Dziewuchy Berlin, Polska
Dziewuchy Szczecin, Polska
Democracy is OK, Polska
Droga Kobiet, Polska
Era Kobiet Koszalin, Polska
Era Dialogu Koszalin, Polska
Elles Sans Frontières Bruksela, Polska
Fundacja Cicha Tęcza, Polska
Fundacja im. Izabeli Jarugi – Nowackiej, Polska
Fundacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (Federa), Polska
Fundacja na rzecz Równości i Emancypacji STER, Polska
Fundacja Feminoteka, Polska
Fundacja Trans-Fuzja, Polska
Grupa Ponton, Polska
Inicjatywa Kobiety Piaseczno, Polska
Instytut Spraw Społecznych, Polska
International Council of Polish Women+, Polska
Lambda Warszawa, Polska
Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom, Polska
Manifa Bydgoska, Polska
NIC O NAS BEZ NAS. Ruch kobiecy Gliwice, Pyskowice, Polska
Ogólnopolski Strajk Kobiet, Polska
Prowincja Równości, Polska
Regionalny Kongres Kobiet w Szczecinie, Polska
Różowa Skrzyneczka, Polska
Stowarzyszenie Dolnośląski Kongres Kobiet, Polska

Stowarzyszenie Klucz, Polska
Stowarzyszenie Kobieta na PLUS!, Polska
Stowarzyszenie Kongres Kobiet, Polska
Stowarzyszenie Stan Równości, Polska
Stowarzyszenie Wszechnicy Oświeceniowo – Racjonalistycznej, Polska
ACCEPT Association, Rumunia
Asociația E-Romnja, Rumunia
Asociația FRONT, Rumunia
Asociația Identity.Education, Rumunia
Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen - A.L.E.G., Rumunia
Asociația Plural, Rumunia
Asociația SENS POZITIV, Rumunia
Asociația SEXUL vs BARZA, Rumunia
Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice (ECPI), Rumunia
Centrul de Actiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO), Rumunia
Centrul FILIA, Rumunia
Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Rumunia
League for the Defence of Human Rights (LADO), Rumunia
Mame pentru Mame, Rumunia
Societatea de Analize Feministe AnA, Rumunia
Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală (SECS), Rumunia
Tineri pentru Tineri, Rumunia
ALEJ poradenské centrum, Slovacia
Amnesty International Slovensko, Slovacia
Centrum pre filantropiu, Slovacia
Feministická organizácia ASPEKT, Slovacia
Inštitút ľudských práv, o.z., Slovacia
Možnosť voľby, Slovacia
MyMamy, o.z., Slovacia
Nebudeme ticho!, Slovacia

Nadácia Ekopolis, Słowacja
Nadácia otvorenej spoločnosti Bratislava, Słowacja
Občan, demokracia a zodpovednosť, Słowacja
OLYMP, o.z., Słowacja
o.z. ŽENA V TIESNI, Słowacja
Poradňa pre občianske a ľudské práva, Słowacja
Projekt Neon, Słowacja
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Słowacja
Spoločnosť pre plánované rodičovstvo, Słowacja
Ženská loby Slovenska, Słowacja
Center for Civil Liberties, Ukraina
EMMA Association, Węgry
Hungarian Civil Liberties Union, Węgry
NANE Association, Węgry
PATENT Association (Association of People Opposing Patriarchy), Węgry
Reproductive Health Training Center, Mołdawia
Amnesty International
ASTRA Network
Center for Reproductive Rights
Fòs Feminista
International Federation for Human Rights (FIDH)
International Planned Parenthood Federation (IPPF)
Ipas
Women's Link Worldwide

-
- ¹ [In Focus: War in Ukraine is a crisis for women and girls, UN Women, 10 March 2022; UNFPA Press Conference, 10 marca 2022.](#)
- ² [WHO, UNFPA and UNICEF Statement, Stop Attacks on Health Care in Ukraine, 13 marca 2022.](#)
- ³ [Ukraine: Conflict compounds the vulnerabilities of women and girls as humanitarian needs spiral | United Nations Population Fund \(unfpa.org\); Ukraine crisis increases risk of trafficking, exploitation and maternal deaths, CARE warns - Ukraine | ReliefWeb.](#)
- ⁴ [UNFPA Press Conference, 10 marca 2022.](#)
- ⁵ Ibid.
- ⁶ [Sytuacja dotycząca uchodźców z Ukrainy \(unhcr.org\).](#)
- ⁷ Zobacz na przykład: [European Contraception Atlas, European Parliamentary Forum, 2022; European Abortion Laws, Center for Reproductive Rights, 2020; European Abortion Atlas, European Parliamentary Forum, 2021; The World's Abortion Laws - Center for Reproductive Rights; Perilous Pregnancies: Health Care for Undocumented Migrant Women in the EU \(2020\), Center for Reproductive Rights.](#)
- ⁸ Minimalny pakiet SRHR w sytuacjach kryzysowych (ang. MISP for SRH) stanowi minimum dla ochrony życia i zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego, który należy zapewnić na samym początku w ramach humanitarnej akcji kryzysowej. [Minimum Initial Service Package \(MISP\) Resources, Inter-Agency Working Group on Reproductive Health in Crises \(iawg.net\).](#)
- ⁹ [Rezolucja rady Praw Człowieka A/HRC/RES/49/1 on the 'Situation of human rights in Ukraine stemming from the Russian aggression', 4 marzec 2022.](#)